

ถวายเป็นพุทธบูชา ใช้ในงานพิธีทางศาสนา ทั้งในงานมงคลและอวมงคล โดยจะมีขนาดรูปทรงและรายละเอียดแตกต่างกันไป รวมถึงความเชื่อ พิธีกรรมตลอดจนความนิยมในแต่ละท้องถิ่นด้วย

โดยทั่วไปแล้วดุงที่ใช้ในพิธีกรรมของล้านนาจะแบ่งออกเป็นดุงที่ใช้ในพิธีที่ถือเป็นสิริมงคล และดุงที่ใช้ในพิธีอุทิศกุศล การจำแนกดุงในการใช้งานสามารถจำแนกได้ดังนี้ ดุงประดับ หมายถึงดุงที่ใช้ประดับตกแต่งสถานที่ ซึ่งมีปอยหรืองานสมโภช ฉลองถาวรวัตถุทางพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดความสวยงามและยังใช้เป็น

ร้อยเรื่องเมืองล้านนา ปีที่ ๘

“ดุง” ล้านนา

ที่ส่วนปลายทั้งสองด้านมักจะทำให้แหลมขนาดพอเหมาะใช้แขวนติดกับเสา ลวดลาย ที่แกะสลักบนดุงกระด้างได้แก่ ลายพฤษภาลายดอกไม้ ลายนักษัตร สันนิษฐานว่า ดุงกระด้าง เป็นวัฒนธรรมที่ล้านนารับมาจากพม่าชาวพม่านิยมสร้างดุงกระด้างสำหรับถวาย แต่พระรัตนตรัยอย่างถาวร มักถวายเป็นคู่ไว้หน้าพระประธานหรือหน้าอุโบสถ วิหาร บางแห่งทำไว้กลางลานวัดหรือใกล้พระเจดีย์

นอกจากนั้น ยังมีดุงที่ใช้ในพิธีอวมงคล ได้แก่ ดุงสามหาง ใช้หน้าหน้าชบวนศพไปสุสาน โดยให้คนแบกคันดุงสามหางนำหน้าซึ่งลักษณะรูปร่างคล้ายกับคน จากเอวลงไปแยกออกเป็น 3 แฉก เรียกว่า 3 หาง ตัดด้วยกระดาดสา หรือผ้าขาวกว้างประมาณ 35 ซม. ยาวประมาณ 100 ซม. เหตุที่ต้องทำเป็นรูป 3 หาง มีความหมายถึง กุศลมูล 3 บ้าง อกุศลมูล 3 บ้าง อันหมายถึง วิกฎวน 3 ได้แก่ กิเลส กรรม วิบาก

ดุงแดง ดุงค่างแดง หรือดุงผีตายโหง มีลักษณะคล้ายกับดุงใจ เป็นดุงสีแดงกว้างประมาณ 1 คืบ ยาวตั้งแต่ 30 ซม.จนถึง 2 เมตร บางทีก็ให้ยาวเท่ากับความสูงของผู้ตาย และปักให้ปลายหางแตะพื้นดิน ใช้ในพิธีสูตรถอนวิญญาณผู้ตายจาก

ดุง ล้านนา หมายถึงเครื่องใช้ในการประดับหรือใช้ในการประกอบพิธีกรรมอย่างหนึ่งของคนล้านนาคำว่า “ดุง” ตรงกับภาษาบาลีว่า “ปฏากะ” หรือ ธงปฏาก มีลักษณะเป็นแผ่นวัตถุทำจากผ้าหรือไม้ก็ได้ ส่วนปลายจะแขวนห้อยเป็นแผ่นยาวลงมา ดุงมีบทบาทและความเป็นมาที่ยาวนาน ดังที่พบในศิลาจารึกที่วัดพระยืน จังหวัดลำพูน ตอนหนึ่งว่า “...วันนั้นตนท่านพญาธรรมิกราชบริพัตรด้วยผู้ราชโยธามหาชน ลูกเจ้า ลูกขุน มนตรีทั้งหลายยกกัน ให้ถือช่อธง ข้าวตอกดอกไม้ได้เทียน ตีพาดดั่งพิน ฆ้องกลอง ปีสรโนพิสนญชัยทะเทียด กาทล แตรสังข์ฆ้องกังสดาร” ซึ่งหมายความว่า ในปี พ.ศ. 1913 นั้น “เจ้าท้าวสองแสนมา” หรือพญาเกือนา เมืองเชียงใหม่พร้อมด้วยข้าราชการบริพัตรไปรอต้อนรับพระสุมนเถระซึ่งมาจากสุโขทัย ก็ได้ยื่นเรียงรายกันถือเครื่องสักการะต่างๆ เช่น ถือช่อ คือธงสามเหลี่ยมขนาดเล็กและถือธง หรือ ดุง ไปรอต้อนรับและในขบวนยังมีการบรรเลงดนตรีด้วยเครื่องดนตรีต่างๆ

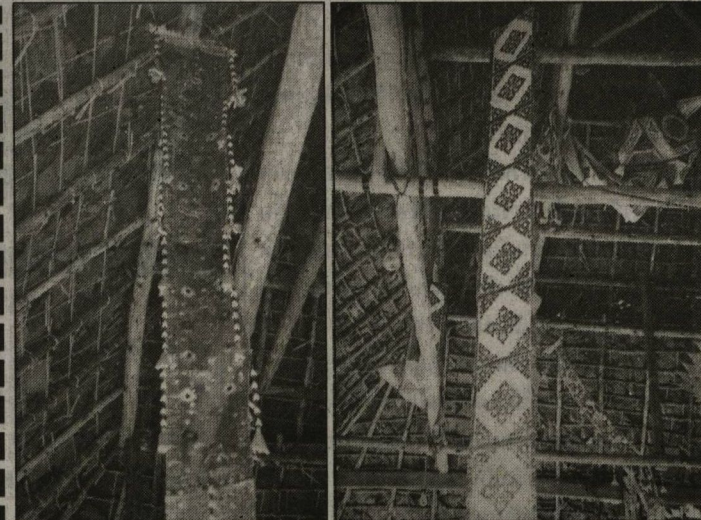
ดุงที่พบในล้านนาล้วนมากจะทำมาจากผ้า กระดาด ไม้ โลหะ ทองเหลืองหรือโบราณ ความเชื่อของคนล้านนาเชื่อว่า “ดุง” เป็นสิ่งหนึ่งที่มีส่วนร่วมอยู่ในประเพณีเกี่ยวกับความเชื่อ ที่ทำขึ้นเพื่อ

โดยทั่วไปแล้วดุงที่ใช้ในพิธีกรรมของล้านนาจะแบ่งออกเป็นดุงที่ใช้ในพิธีที่ถือเป็นสิริมงคลและดุงที่ใช้ในพิธีอุทิศกุศล การจำแนกดุงในการใช้งานสามารถจำแนกได้ดังนี้ ดุงประดับ หมายถึงดุงที่ใช้ประดับตกแต่งสถานที่ ซึ่งมีปอยหรืองานสมโภช ฉลองถาวรวัตถุทางพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดความสวยงามและยังใช้เป็นเครื่องหมายนำไปสู่บริเวณงานอีกด้วย

เครื่องหมายนำไปสู่บริเวณงานอีกด้วย ดุงที่ใช้ตกแต่งสถานที่ได้แก่ ดุงใจ หรือ ดุงชัย ดุงประเภทนี้อาจเรียกต่างกันไปตามคุณสมบัติที่ใช้ เช่น ทำจากผ้าเรียกว่า ดุงผ้า หรืออาจจะทอเป็นดุงใย ส่วนดุงผ้าของชาวไทยลื้อนิยมทอด้วยเทคนิคการขีดหรือการจก ซึ่งมีลวดลายที่สวยงามแปลกตา ดุงชนิดนี้ไม่จำเป็นต้องมีความกว้างและยาวมากนัก อาจแบ่งเป็นปล้องๆ ประกอบด้วยส่วน หัว ตัวและหางโดยมีไม้สอดคั่นเป็นระยะๆ มักนิยมตกแต่งด้วยเศษผ้า กระดาด ใบลาน เป็นต้น

ดุงกระด้างมีลักษณะเป็นธงตะขาบ ทำด้วยแผ่นไม้ สังกะสี หรือวัสดุอื่น ประดับด้วยลวดลายวิจิตรบรรจง

อุบัติเหตุตามท้องถนน จะปักไว้บริเวณที่คนตายและก่อเจดีย์ทรายกองเล็ก ๆ เท่ากับอายุของคนตาย

ดุงที่ใช้ประกอบการเทศน์ จะใช้ประกอบในพิธีตั้งธัมม์หลวงหรือเทศน์มหาชาติในคืนวันยี่เป็ง (วันเพ็ญเดือน 12) หรืองานตั้งธัมม์หลวงเดือนสี่เป็ง ส่วนใหญ่ใช้ประกอบอาคารที่มีการเทศน์ เช่น โบสถ์ วิหาร เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ความเชื่อและอานิสงส์ในการถวายดุง ผลดีในการถวายดุงปฏากะนี้ ปรากฏอยู่ในคัมภีร์โบลานชื่อ สังขยาโลกจารด้วยอักษรธรรมล้านนากล่าวว่าหากผู้ใดได้ทานดุงแล้วตายไป อานิสงส์นั้นจะช่วยบันดาลให้หลุดพ้นจากทุกข์เวทนา อานิสงส์แห่งการถวายดุงจะช่วยให้เกาะชายดุงขึ้นสู่สวรรค์ ซึ่งจะเห็นว่า “ดุง” ที่ปรากฏอยู่ในล้านนานั้นมีความหลากหลายทั้งด้านรูปแบบ โครงสร้าง วัสดุและสัญลักษณ์ ที่เกี่ยวกับพิธีกรรมต่างๆ อันนับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอีกประการหนึ่งที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน